Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 3, 4, 6 a 7

TRADICE V KERAMICE III.

Zpráva o ověření programu v praxi

ZÁVĚREČNÁ

I.

Příjemce	Dům dětí a mládeže hlavního města Prahy
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008238
Název projektu	Výukové programy jako efektivní prostředek propojování formálního a neformálního (zájmového) vzdělávání
Název vytvořeného programu	TRADICE V KERAMICE III
Pořadové číslo zprávy o realizaci	5.

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, s níž byl program ověřen
DDM Rychnov nad Kněžnou (KERAMICKÁ DÍLNA)	**1. ověření** **2. ověření** **6. 12. 2019** **4. 3. 2020** **17. 12. 2019** **10. 3. 2020** **14. 1. 2020** **18. 9. 2020** **28. 1. 2020** **25. 9. 2020**	**1. ověření** **25 žáků 3. ročníku ZŠ Masarykova Rychnov nad Kněžnou** **2. ověření** **23 žáků 3. ročníku ZŠ Masarykova Rychnov nad Kněžnou**

III.

1. Stručný popis procesu ověření programu

a) *Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?*

Dům dětí a mládeže v Rychnově nad Kněžnou připravil vzdělávací program s výtvarnou tématikou, kterou ověřovali žáci ze ZŠ Masarykova Rychnov nad Kněžnou v počtu 25 žáků ve věku 8 až 9 let s paní učitelkou.
Na realizaci vzdělávacích bloků se po celou dobu podíleli tři organizátoři – zástupce za neformální a formální vzdělávání a supervizor. Tohoto bylo využito v obou ověřeních, a to v některých částech programu, kdy bylo potřeba pomoci žákům s ohledem na bezpečnost při práci.
Organizace vzdělávacího programu byla promyšlená a dbala zásad hygieny a bezpečnosti pro jednotlivé účastníky vzdělávání. Navazovala na Školní řád ZŠ i Vnitřní řád DDM. V úvodní části programu byli jednotliví účastníci seznámeni s Vnitřním řádem DDM a žáci si sami stanovovali pravidla skupiny. Byl kladen důraz na pravidla bezpečnosti při práci s nástroji určenými pro keramickou tvorbu. Toto vždy proběhlo v rámci motivačního naladění ve formě výběru „tradic" našeho regionu. Nabízené aktivity byly pro žáky zajímavé a atraktivní, přizpůsobené věkové skupině a úzce korespondovaly s ŠVP ZŠ. Skladba programu obsahuje prvky pojmů použitelné opakovaně, které se dále rozvíjí či zapadají do kontextu dalších aktivit. Celý program si klade za prioritu seznámení se základními technikami a metodami při zpracovávání keramické hlíny, seznámení s dekorováním a technikami zdobení. Jednotlivé tradice slouží jen jako motivační hledisko, nejsou chápány jako priorita pro výuku historických, chemických či ekologických témat, je to jen doplněk.

b) *Jaký byl zájem cílové skupiny?*

Zájem byl velký. Žáci byli předem motivovaní náplní programu i jeho zaměřením na keramickou tvorbu. Byly dobře zvolené aktivity pro tuto cílovou skupinu vzdělávacího programu, většina žáků ještě neměla zkušenosti s tvorbou keramiky, byla to pro ně nová zkušenost. Velký zájem byl především o samotnou tvorbu a výuku nových dekorovacích technik. Toto nelze nabídnout v rámci formálního vzdělávání, protože ZŠ nemá prostorové možnosti pro celou třídu, pedagog nemá časové možnosti, které tvoření s keramikou obnáší, od sušení výrobků, nakládání do keramické pece až po vyhledávání dekorovacích materiálů a technik. Zvolené téma programu podněcuje zájem žáků, kteří se vždy na program těšili.

c) *Jaká byla reakce cílové skupiny?*

Žáci se vždy těšili na další vzdělávací blok a měli na začátku vždy několik dotazů, co je vše čeká.
Díky výběru témat z oblasti tradic, které jsou žákům blízké, protože jsou z našeho města či regionu a přímo se jich to dotýká, a především díky možnosti samostatné tvorby (práce s materiály a pomůckami), žáci lépe přijímali nové informace a ihned byli ochotni hovořit k danému tématu a dále se aktivně zapojovat. Teoretické poznatky byly nenásilnou formou využity v praktických činnostech. V rámci programu jsme mohli sledovat lepší spontánní reakce žáků a jejich vyjadřování. Žáci si navzájem hodnotili své výsledky práce, vypomáhali si s půjčováním pomůcek, popřípadě si pomáhali při řešení, jak dále postupovat při tvorbě. Vzhledem k jinému prostředí a jinému způsobu vedení hodiny žáci reagovali svižně a aktivně. Paní učitelka sama měla možnost sledovat reakce žáků a změny v jejich projevu. Rozvoj komunikace v mateřském jazyce probíhal přirozenou cestou, zvolená motivační témata jsou zajímavá pro diskuzi a podněcovaly i zajímavé dotazy. Pedagog nemusí být velký odborník na tuto problematiku, stačí znalosti z pedagogické fakulty. Pedagog vždy musí respektovat zvláštnosti cílové skupiny a snažit se jednotlivé pojmy vysvětlovat co nejjednodušeji s názornou ukázkou.

2. Výsledky ověření

a) *Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:*

- *Aktivity byly různorodé, podpořené správně zvolenými pomůckami, didaktickými materiály a pracovními listy, které byly formální zpětnou vazbou a uzavíraly denní blok.*
- *Pro některé žáky je náročné udržet pozornost po celou dobu vzdělávacího bloku.*
- *Čtyřhodinové bloky (4 x 45 min.) jsou maximum, co tato cílová skupina zvládne vydržet s pozorností. Vše toto bylo již doporučeno v úvodu programu. Rozdělit blok na polovinu, maximálně 2 x 45 min.*
- *Myslet na dostatek času pro praktickou tvorbu s keramikou.*
- *Program je sestaven od jednodušších technik po složitější. Nelze vždy přehodit jednotlivé části, musí být v tomto sledu. Jedná se především o postupy ve výuce práce s keramikou.*
- *Lepší je pracovat s menší skupinou žáků kolem 15 – 17 účastníků.*
- *Možnost návrhu rozdělení kolektivu na dvě stejné skupiny.*
- *Využití dalších prostor, kde se nachystaly další aktivity (hry, pracovní listy).*

b) *Návrhy řešení zjištěných problémů:*

Zjištěné připomínky byly již zohledněny při druhém ověření a doplněny v úvodní části programu. Jednalo se o:

- *Prostorové uspořádání.*
- *Pro žáky ZŠ nutno zvolit více aktivit, které nejsou příliš náročné na dlouhodobé udržení pozornosti.*
- *Střídat statické činnosti s pohybovými aktivitami.*
- *Zařazovat činnosti i do dalších prostor, kde si pedagog předem připraví další aktivity mimo tvorbu s hlínou, urychlí to výuku a zatraktivní program pro žáky.*
- *Časové hledisko – rozdělit celý blok na dva.*

c) *Bude/byl vytvořený program upraven?*

Ne, v úvodu byla zmínka o časové flexibilitě či možnosti jiné časové úpravy programu. Žáci potřebují častější střídání aktivit, které zahrnou říkanky, básničky, omalovánky, pohybové hrátky. Jednotlivé části byly zkonzultovány a hned opraveny po prvním ověřování. Byly vypuštěny některé činnosti (básničky, hra, sníženy návrhy výrobků).

d) *Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?*

Zásadně upraven nebyl, jen v úvodní části je doporučeno flexibilně přistupovat k aktivitám a nezkrátit čas pro samotnou tvorbu a práci s hlínou, ba naopak. Soustředit se či získat větší čas na tvorbu. Proto se vypustily některé hry, teoretická pojednání a dva výrobky. Další doporučující informace byla věnována přenesení aktivit mimo keramickou dílnu, kde si pedagog může připravit stoly na psaní a kreslení do pracovních listů, popřípadě nachystání her v třídění pomůcek, her vyžadující prostor. Vše bylo vyzkoušeno a potvrzeno v druhém ověřování.

3. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření[1]

a) Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?

Na základě absolvovaného programu dostali žáci pracovní list, který byl na začátku a konci programu vyhodnocen. Pedagog vždy hned vidí, zda žáci pochopili či se naučili nové pojmy z keramiky a zda je používají. Ze zajímavých činností s pracovními listy bylo vyhledávání pomůcek na keramiku, spojovačka. Na základě hodnocení a shrnutí začínala vždy další motivace na další vzdělávací blok, vysvětlení tradice a propojení tématu, co budou žáci tvořit.
Žáci v úvodu říkali svá očekávání a na konci sami hodnotili, zda vzdělávací program naplnil jejich očekávání. Hodnocení vždy bylo promyšlené: zvedání rukou, smajlíky, úkroky v řadě, dělání čárek, lepení puntíků atd. Vždy sloužilo i na závěr jako zpětné ohlédnutí a jako rekapitulace jednotlivých bloků a připomenutí jednotlivých pojmů. V obou ověřeních byla tato aktivita pozitivně hodnocena pedagogy. Sloužila i jako rekapitulace programu a naučených pojmů a technik.

b) Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?

Nejvíce žáci ocenili samostatnou tvorbu s keramickou hlínou.

Činnosti, které byly spojeny s pohybem.

Střídání jednotlivých prostorů: keramická dílna, učebna a chodby (hry, práce s pracovními listy).

Jednotlivé činnosti byly smysluplné, žáky bavily, střídala se klidová činnost s pohybem, propojení mezipředmětových vztahů, práce s chybou, práce s jemnou motorikou, žáci se dozvěděli nové pojmy, informace o tradicích v našem regionu, docházelo k rozvoji trpělivosti, samostatnosti, tvořivosti, pozornosti, matematických představ, žáci se naučili připravit keramickou hlínu a získali zkušenosti s dekorováním výtvorů – glazování, engobování, práce se sklem a krajkou, vhodně zvolené pomůcky, správná instruktáž.

Jednotlivé aktivity dále podněcovaly diskuzi nad zvolenými tématy, rozvoj komunikace v mateřském jazyce a používání nových pojmů v praxi.

c) Jak byl hodnocen věcný obsah programu?

Věcný obsah programu je úzce propojen s ŠVP.
Získané znalosti a dovednosti lze nadále využívat při běžném programu ZŠ. Nejdůležitější přínos byl v konkrétních věcech či samotných motivačních tématech (vaření, krajka, svíčky, sklo), které si žáci mohli prakticky vyzkoušet. Důležitost je kladena i na mezipředmětové vztahy a propojenost teoretické a praktické části programu.

d) Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?

Organizačně je vzdělávací program výborně zvládnut. Aktivity vyžadující materiál jsou vždy výborně připraveny a popsány v programu v pomůckách, žáci mají pracovní listy. Programu napomohla vybavenost keramické dílny v DDM, kdy mohli mít všichni žáci individuálně možnost vyzkoušet všechny techniky. Zde je důležitá instruktáž pracovního postupu při zpracovávání keramické hlíny a při postupu výroby jednotlivých předmětů – koláč, jablko, ptáček s hnízdečkem, zvonkohra jako závěs, miska s ježkem, ozdoba na krk... Pedagogové ocenili fotopostupy výroby jednotlivých výtvorů a zalaminované pracovní postupy uprostřed

[1] Vychází z evaluačních dotazníků žáků, učitelů, realizátorů programů – pracovníků neformálního vzdělávání či záznamů z rozhovorů s dětmi, které příjemce uchovává pro kontroly na místě.

lavice, kde žák má neustále možnost si ověřovat svůj postup, při výkladu lépe chápe jednotlivé části.

e) Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?

Realizátoři pružně reagovali na skupinu (její tempo či nepozornost žáků). Byli ochotni se přizpůsobit potřebám žáků ZŠ a naladění skupiny. Vždy byla připravena dobrá motivace, naladění skupiny, pohodová atmosféra. Realizátoři měli připravené v úvodu i netradiční rekvizity – herdule s krajkou, krajky, sadu skleniček, fotomateriálů, jednotlivé pracovní pomůcky na keramiku, vždy se ptali žáků na jejich očekávání. Na konci bloku se zeptali žáků, zda jejich očekávání bylo splněno.

f) Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?

Z reakce žáků bylo možné vidět, že vytváření výrobků je vždy zaujalo. Skupina vždy pracovala v tichosti a snažila se vytvořit co nejhezčí výrobek, popřípadě jej ještě kreativně doplnit o vlastní nápady. Dále úvodní témata při výběru tradic žáky oslovila. Dá se na tom stavět, rozvíjet jejich vědomosti a dovednosti, popřípadě i zájem o tradice v našem regionu. Mezi hlavní výhrady patřila časová dotace na jejich tvorbu.

g) Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?

Z jednotlivých hodnocení nevyplynuly žádné výhrady či zásadní připomínky. Účastníci si jednotlivé aktivity velmi užívali. Vše mohlo být způsobeno větší skupinou žáků, kde bylo na pomoc více realizátorů a pedagogů, protože pak měl pedagog na žáky více času, byla vidět jejich individualita, byla možnost odpovídat na zvídavé dotazy. Žáci nejvíce vyžadovali více času při vlastní tvorbě s keramikou.

h) Budou případné připomínky účastníků zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?

Ano, bude doporučeno dát více času na samotnou tvorbu a práci s keramikou a bude zkrácen čas na motivační témata o tradicích, pracovní listy a hry. Vše je popsáno v úvodu jako doporučení pro budoucí zájemce o tento program. Celková skladba programu se nezměnila.

i) Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?

Velká časová náročnost, nepřiměřená administrativa při sestavování programu.
Program je sestaven od jednodušších aktivit po náročnější. Vždy bude záležet na složení a naladění skupiny. Při počtu 25 žáků nemůže být pouze jeden realizátor pro hladký průběh programu. Metodika – její šablona je zbytečně složitá, pro praxi nevyužitelná. Šablona je špatně složená, dala by se sloučit 2. a 3. část.

j) Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?

Bez připomínek, žádné změny programu. Zanechat vzdělávací program tak, jak je sestaven, jen dát doporučující informaci o flexibilitě jednotlivých aktivit a orientační časové dotaci na aktivity v úvodu programu. Program je sestaven tak, aby se střídala vzdělávací část, propojovaly a prohlubovaly se mezipředmětové vztahy a aby se prostřídaly činnosti, styl vedení, bezpečnost, prostředí a aktivity. Proběhla opět diskuze nad spatně zvolenou strukturou metodiky, která je nepřehledná a zbytečně složitá, v praxi nevyužitelná.

k) Budou tyto návrhy realizátorů zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?

Připomínka o flexibilitě a časové dotaci bude vložena do úvodní části programu s doporučením na dodržování časů jednotlivých bloků, popřípadě upřednostnit samotnou tvorbu s keramickou hlínou oproti dalším

aktivitám. Stavba programu umožňuje po 45 minutách využití ve školním prostředí, popřípadě dělit na jednotlivé části programu. Dále bude doporučeno myslet na dobu, kdy je potřeba, aby výrobky dokonale vyschly (jinak v peci popraskají), aby mohl program pokračovat s dekorováním předmětů. Na to je vždy pamatováno na konci bloku.

I) Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zapracovány do finální verze programu:

- *Doporučení v úvodu pro potenciální zájemce o realizaci programu:*
  1) *Časová a prostorová flexibilita.*
  2) *Na třídu dva pedagogy k realizaci, doporučit v úvodu zmenšit skupinu, 25 žáků je hodně.*
  3) *Podle možnosti využít další prostor na další aktivity uvedené v programu (psaní do pracovních listů, hry).*
  4) *Ušetření času s důrazem na samotnou tvorbu a práci s keramickou hlínou.*
  5) *Přehodnocení všech keramických návrhů.*
  6) *Doporučení v budoucnosti rozdělit jednotlivé bloky na 2, v kuse 4 hodiny jsou pro žáky dlouhé, ztrácí pozornost.*

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	**Mgr. Josef Solár**	**10. 10. 2020 Rychnov nad Kněžnou**	Mgr. Josef Solár